

Kovács Magda: A nemzet Pósa bácsija

Pazarló nemzet vagyunk. Amíg más népek a lehullott morzsákat is felszedegetik, nagy becsben tartva, addig mi könnyelmű kézzel söprünk le az asztalunkról aranytallért, igazgyöngyöt, s nyúlunk talmibb csillogású, szemkápráztatóbb utánzatokért. Kiválóságaink egész sorát kárhoztattuk ekképp feledésre vagy legalábbis lagymatag „jubileumi” vállonveregetésre. Erre a sorsra jutott sokak – de nem elegek – erőfeszítése ellenére is Pósa Lajos, a régmúlt egy boldog korszakában élő gyermekeinek hatalmas varázslója. A mi Pósánk! Gömörország fia!

Nemesradnóton született 1850. április 9-én. Szülei egyszerű földművesek. Dolgos és kemény elhatározású emberek, a palócság – akkor még elevenen élő – megkülönböztető jegyeivel. Hűség tűzön-vízen át hazához, nemzethez, Istenhez, családhoz. Ez az erkölcsiség hatotta át mindennapjait a családi házban, szülőfalujában s Gömör minden zegében-zugában, ahol csak megfordult. Ezt vitte magával tarisznyájában hamuban sült pogácsaként, amikor, mint a népmesék kis hősei, nekivágott a világnak. És vitt még nevetést, tarkaszárnyú pillangókat, kósza szellőket, kék égboltot és aranyló napsütést. Madárdalokat, ébredő reggeleket, diófák árnyékait. Későbbi gyermekversei ihletőit.

Diákéveinek első állomása Rimaszombat. Itt járta ki a gimnázium hat osztályát, a két felsőt Sárospatakon. Végül a budapesti egyetem bölcséleti karán a tanári pályára készült, és el is végezte a tanfolyamot. Sokat nyomorogva szerezte meg tanári diplomáját. Órákat adott és lapokba írt, hogy eltartsa magát. Tanulmányai befejezte után egy évet tanított segédtanárként, de mivel minden áron költő akart lenni, otthagyta kenyérkereső pályáját, és írásból élt. Sokat írt. Majdnem minden napi- és hetilapba, folyóiratba, a fővárosiakon kívül számos vidékibe is.

1881-ben Mikszáth Kálmán – akivel iskolatársak voltak Rimaszombatban – utódként a Szegedi Napló munkatársa lett. Itt bontakozott ki költészete, és itt ismerte meg Dankó Pistát, akinek első és legjobb szövegírója volt. Mikszáth ösztönzésére a gyermekköltészet felé fordult. Mint kiderült, a baráti jótanács rövidesen meghozta gyümölcsét. Neve egyre ismertebbé vált. Hamar szárnyára kapta a hírnév, és repítette az ország minden szegletébe. Az egyszerű, gömöri, szegény sorból származó fiúból híres ember lett. Valaki. Valaki, akire odafigyeltek, akinek itták a szavait, akire felnéztek. Tanulmányok, kritikák boncolgatták az akkoriban merőben újszerű, a népköltészet tiszta forrásából fakadó verseit. Íme, ízelítőként néhány mondat: *Aggodalom nélkül, bátran járhatunk Pósa mezején, utunk nem visz vad vizekre, sem hínárba, sem mérges büroktől, sem bolondító beléndektől nem kell félteni gyermekeinket. Pósa mezején aranyos nap mosolyog és enyhe szellő hajtogatja a karcsú virágok fejét.* (Kenyeres Elemér, 1926)

Szegedről visszaköltözött Budapestre, ahol 1889. december 15-én Benedek Elekkel megindította, majd haláláig szerkesztette az *Az Én Újságom* című irodalmi értékű, európai színvonalú gyermeklapot.

Minden idők legzseniálisabb gyermekújság-szerkesztője volt. Neki, és csak neki volt tehetsége ahhoz, hogy korának rangos íróit, festőit, grafikusait és a tudományos élet kiválóságait maga köré gyűjtse, bevonva, sőt ösztökélve őket a teremtő munkára. Az ő lapjában lettek elsőrangú ifjúsági írókká Tutsek Anna, Lőrinczy György, Sas Ede, Krúdy Gyula és még sokan mások, köztük a nagy felfedezett – Móra Ferenc. Tudott valamit, sőt sok mindent, amit mások nem. Látta, érezte, hallotta s azonnal megragadta az útjába

kerülő tehetséget, és lába elé helyezte lapja hasábjait, hogy lépjen, hogy emelkedjen egyre magasabbra, magával vonva az új szellemű magyar gyermekirodalmat. Áhítattal, alázattal, küldetéstudattal és nagy hozzáértéssel gondozta művét, az ifjúság lelkének, szellemének pallérozását. Gyermekköltői hitvallásában többek között ezeket a szavakat írja: *Az ébredező gyermeki szív, a bontakozó gyermeki lélek csakúgy megkívánja a magáét, mint a test a tiszta levegőt, a szabad mozgást, az erősítő táplálékot. A gyermeki szív és lélek tiszta levegője, szabad mozgása és erősítő tápláléka nem, mint eddig: száraz, moralizáló, tantételes költészet, hanem üde virágokkal, aranyos pillangókkal ékeskedő mezőnek friss tavaszi fuvalma. [...] Aki nem tud mesterkéletlenül írni, aki nem tud az élet tapasztalatainak sötét légköréből kibontakozni, aki nem tud az alkalmas anyagnak megfelelő alakot adni, aki nem tud nemzetének hamisítatlan nyelvén zengeni: az ezen a téren nem arathat sikert.*

Pósa páratlan, utánozhatatlan és megismételhetetlen személyiség volt. Nagyhatású, sokakat megérintő. *Munkásságának nemzetnevelői hatásában egy lépcsővel sem áll lejjebb Petőfinél, Aranynál, Jókainál.* – írta róla Gárdonyi. Kortársai közül sokan nyilatkoztak hasonló, elismerő szellemben róla.

Asztalánál, az *Orient vendéglő* híres *Pósa-asztalánál* élénk irodalmi élet folyt. Megfordult ott mindenki, aki valamit is számított. Barátságok születtek vagy mélyültek el szellemének égisze alatt. Haragosok békültek ki, s kötöttek új szövetségeket. S mind-mind e különös varázsú, nem mindennapi ember szorgalmas hangyáiként építették a közös művet, a rangos, színvonalában egyedülálló magyar gyermek- és ifjúsági irodalmat. Ez Pósa igazi életműve, amely költői és irodalomtörténeti rangját adja. Bródy Sándor így írt róla: *Csak a föld népe között akad még ilyen egész ember, ilyen teli, tízzel is fölérő. A költők között oly ritka, oly furcsa. Ahol áll, ott Pest szürkesége, gyári melankóliája meg is van törve, kivirít belőle messzire – Pósa Lajos, a nagymellű, a nagyszívű boldog ember, akihez csaknem mindnyájan iskolába járnak.*

Ő volt egy ország Pósa bácsija, minden magyar gyermek lelki nagyapja. A mi büszkeségünk, akinek az emléke előtt most fejet hajtunk, úgy is, mint földije, s úgy is, mint követői azon az úton, amit ő nyitott meg előttünk egy varázslatos világba, a magyar gyermekirodalom birodalmába.

S ez nem jubileumi vállonveregetés!

Gömörország, 2014/3